

Snikken en grimlachjes

Academische poëzie

Piet Paaltjens

editie Marita Mathijssen en Dick Welsink

bron

François Haverschmidt, *Snikken en grimlachjes. Academische poëzie* (ed. Marita Mathijssen en Dick Welsink). Athenaeum - Polak & Van Gennep, Amsterdam 2003

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/have010mmat01_01/colofon.htm

© 2006 dbnl / Marita Mathijssen, Dick Welsink

Levensschets

Er zijn levensgeschiedenissen, die zich uiterst moeielijk laten schrijven. Vooreerst, dewijl ze zoo aandoenlijk zijn, dat men er zich niet mee kan inlaten, of men moet het uitsnikken van ontroering; en dan, omdat ze bijna geheel in den nacht der vergetelheid begraven liggen. - Van al zulke levensgeschiedenissen is die van PIET PAALTJENS de onbeschrijfelijkste.

Men weet haast niets van hem, en wat men nog van hem weet, dat is hartverscheurend.

Wanneer is hij geboren en waar? Wie droeg hem onder haar hart en wie gaf hem als vader aan bij den burgerlijken stand? Bij wien lag hij school en in wat jaar deed hij staatsexamen? - Op al die vragen kreeg nooit iemand een antwoord.

Het schijnt, dat de stukken, met behulp waarvan men den sluier van PAALTJENS' jeugd had kunnen opheffen, verloren zijn geraakt. Eenigen willen, dat ze opzettelijk verdonkeremaand werden. Het is niet onmogelijk. Wij beleven een zonderlingen tijd.

Wat er van aan is, dat PAALTJENS een Fries was, of liever - is, - want hij *is* nog, - durf ik niet beslissen. Ik heb het stellig hooren ontkennen door iemand, die jarenlang in Friesland gewoond heeft. - 'Geen Fries spot met zijn land,' zei de man, 'en P.P. heeft in *Des zangers min* en *De Friesche poëet* het land der Friezen belachelijk pogen te maken.' - Doch geen beschuldiging kon onbillijker zijn.

Er spreekt mijns bedunkens uit de genoemde gedichten juist een roerende liefde voor het gewest, waarvan de groote STARTER, voor derdehalve eeuw al, zong:

'Noyt schoonder vrouws-persoonen de blonde son bescheen,
Als in 't vrij Friesland woonen, soo wel gesteld van leên.'

Wanneer PAALTJENS die liefde poogt te bemantelen met een grimlach, dan zien wij hem daarin slechts zijn vaste gewoonte volgen. Hoe dierbaarder hem iets is, des te erger pleegt hij er mee te sollen. En achter deze oogenschijnlijk grappige manier van doen versteekt zich een vreeselijk geheim.

Opmerkelijk is het, dat PAALTJENS, ruim acht jaren na zijn verdwijning uit Leiden, voor het eerst weergezien is aan de noordkust van Fries-

land*, en dat men hem nu onlangs heeft ontmoet in de zogenaamde Friesche wafelkraam op de wereldtentoonstelling te Parijs. ‘Met diepe verachting’, schrijft mij een ooggetuige, ‘zat hij daar te kijken naar de twee buffetjuffers, die wel oorijzers droegen maar evenmin echte Friezinnen waren, als het bitter, dat hij langzaam dronk, onvervalschte Schiedammer was. Er heerschte een plechtige stilte aan de tafeltjes in

* Het bericht van dit weerzien ontving de geleerde taal- en letterkundige Dr. EELCO VERWIJS van een mij zeer welbekende hand. Dr. J. VAN VLOTEN nam het op in het 2de deel van *Nederlandsch dicht en on dicht der negentiende eeuw*, bladz. 623. Het luidt aldus: ‘De zon ging, als gewoonlijk, in 't westen onder. Ik doolde in diep gepeins langs het veld en bereikte, eer ik het wist, de zee. Was ik niet over den dijk en over eenige wrakken gestruikeld, ik zou er niets van gemerkt hebben en was misschien doorgewandeld naar het Ameland. Nu evenwel schrikte ik op en zag vóór mij den onmetelijken oceaan. Dat was het evenwel niet, wat mij op eens verstijven deed van verbazing.

Een nooit gedacht schouwspel trof mijn oog.

Op de uiterste punt van een ver in zee uitstekend hoofd zat een jongeling. Marmerbruin was zijn jas, marmerzwart zijn hoed, marmerwit zijn gelaat. Wat kleur zijn pantalon had, herinner ik mij niet. Alleen meen ik te weten, dat hij er een had, - dat is te zeggen, de pantalon een kleur. De punten van zijn laarzen hingen schilderachtig-los in de zilte golven en waren nat, zooals men zien kon, als de golfslag voor een oogenblik speelziek de wateren onder zijn voeten wegdreef. Dat kwam allerwaarschijnlijkst, doordien zij in zee hingen. Maar natter nog dan die laarspunten waren 's jongelings oogen. Die oogen, - niemand, zelfs Prof. DONDERS niet, zag ooit zoo'n uitdrukking in oogen. Zij waren blauw, niet ten gevolge van een vuistgevecht, maar van nature; - doch welk een blauw! Als ik zeg flets-blauw, dan zeg ik niets. Het was meer dan flets, oneindig meer. Het was beroerd-blauw; neen, het was nóg meer. Zoolang het Nieuwe Woordenboek er niet is, is er in onze taal ook geen woord voor dit blauw. Maar - neem een schelvisch, leg hem op een matigwarme stoof, laat hem daar een dag of drie op liggen, liefst in de zon, en, als gij het er dan nog bij kunt uithouden, kijk hem dan eens fiks in zijn oogen, en gij zult een flauw besef hebben van het geniale blauw van 's jongelings bovennatuurlijke blikken.

En, - stel u eens voor, wat een kunstenaarsgreep van de natuur! - met die blauwe blikken zag het jongmensch scheel, zoodat, terwijl het eene oog staarde in de gronde-looze diepte der wateren, het andere tuurde naar den gezichteinder.

Zoo zat hij op de punt van een paal en spooog kringetjes in het water, terwijl de avondzon zijn hoed omglansde.

Verwondert het u, dat ik een oogenblik waande POTHOF voor mij te zien, den zwager van VAN BALKUM? Gij kent POTHOF immers, of liever, gij hebt hem gekend? want hij is niet meer. Hij stierf van schrik den heldendood bij het Groninger aardappelproer. Dat vergat ik evenwel in mijn eerste ontsteltenis en ik bedacht het eerst, toen ik den mond reeds open had om te roepen: ‘Hé, POTHOF, ben jij daar?’ - Gelukkig, dat ik het nog niet gezegd had, want op hetzelfde oogenblik zag de jongeling om en vestigde één zijner zielvolle blikken op mij. En zie, toen herkende ik hem.

Hij was het zelf, de verdwenen maar onsterfelijke PIET PAALTJENS.

‘PIET!’ zeide ik, terwijl ik daverde op mijn grondvesten, ‘PIET!’

Hij antwoordde niet, maar grimlachte, koud en bitter, als het noorderlicht.

‘PIET!’ huilde ik ten derden male en sprong, dwars over de tranen, die mij ontrolden, op hem los.

Te laat. Toen ik het paalwerk bereikte, was PAALTJENS reeds in een boot gedaald en gleed weg in de richting van Schiermonnikoog. Ik wilde hem naspringen en nazwemmen, maar zag van mijn voornemen af, want ik herinnerde mij, dat ik, te water gaande, de gewoonte heb te verdrinken. Daarom liet ik het bij een mistroostig zwaaien met mijn steek. Doch, al zwaaiende, viel mijn oog op een brieventasch, die de vluchteling had laten liggen ter plaatse waar hij gezeten had. Ik nam ze op en - o verrassing! - ik vond er een prachtige verzameling in van de heerlijkste liederen en balladen. Ontroerd snelde ik met dien schat naar huis en wentelde mij ettelijke dagen in de hartsterkende poëzie van den ongeëvenaarden zanger.’

zijn nabijheid. Zelfs de lichtzinnige Franschen gevoelden, dat er een wereld van weemoed lag in de wijze, waarop hij na ieder teugje smakte.’

In het jaar 1853 was PIET PAALTJENS student te Leiden. Hij woonde op de Hoogewoerd boven een bidder. Sedert hoelang, zou ik niet kunnen zeggen. Professoren zoowel als academiebroeders bewaarden steeds een diep stilzwijgen, als ik er onderzoek naar deed. Zelfs de Studentenalmanakken gaven mij geen inlichting. Ik verbaas mij zelve daar nooit genoeg over.

Op zekeren dag van het aangeduide jaar kwam ik PIET tegen. Ik was ook student, woonde ook op de Hoogewoerd en ook boven een bidder. Dat waren punten van aanraking. Medelijden trok mij bovendien tot den raadselachtigen jongeling. Hij zag zoo verschrikkelijk bleek.

En toch, - laat mij dit er bijvoegen, - en toch was hij niet leelijk. Het portret, dat de heer SCHMIDT CRANS van hem maakte en waarnaar de

lithographie vóór dit bundeltje vervaardigd werd, kan het bewijzen. - Men moet namelijk weten, dat die lithographie sprekend gelijkt.

Spoedig werd het mij duidelijk, dat PAALTJENS ongelukkig was. Maar wát hem scheelde, mocht ik niet ontdekken. Als men op zijn verzen kon afgaan, zou men tot het besluit komen, dat valsche vrienden en hardvochtige schoonen zijn hart gebroken hadden. Doch, wanneer ik mij sommige wonderlijke bekentenissen van den dichter voor den geest breng, moet ik er sterk aan twijfelen, of hij wel ooit iets ondervond van alles, wat hij zong. Nog hoor ik hem zeggen - 't was in het Gangetje naast HOOGENSTRATEN -: 'de gestalten, die mijn muze schiep, zijn louter tot menschelijke gedaanten gestremde onregelmatigheden in mijn spijsvertering.' - JOBJE VAN 'T GALGEWATER, die op dat oogenblik ons passeerde, zou, als hij ten minste nog leeft, kunnen getuigen, dat PIET zich woordelijk aldus uitdrukte. - Maar wie kan met zekerheid zeggen, dat het hem ernst was met zijn diepzinnige uitspraak?

Ik bracht PAALTJENS in kennis met eenigen van mijn vrienden. Zij namen hem mee naar de societeit. Maar alle pogingen om hem op te vroolijken bleven vruchteloos. Hij scheen een bijna instinctmatigen afkeer te hebben van goedronde pret. Ontzaglijk kon hij zuchten, zelfs afschuwelijk grijnzen, als er een daverend gelach onder ons opging.

En evenwel heeft hij in zijn *Drie Studentjes* getoond, dat hij een open

oog had voor het poëtische in haast nog maller jongens dan mijn vrienden waren.

Ik mag niet verzwijgen, dat hij ons op den duur maar half beviel. Zij onder ons, die later hoogleeraar of zoo iets zijn geworden, oordeelden, dat hij niet genoeg studeerde. En de overigen vonden hem te weinig student.

Hij ging bij ons door onder den naam van *het miskend genie*.

Dat was hij dan ook. Hij was een genie. En hij werd miskend.

Nimmer zal ik den avond vergeten, toen hij ons het later beroemd geworden lied *Hoor ik op Sempre een waldhoorn* voordroeg. Men kon een speld hooren vallen. Of liever, men kon de tranen hooren biggelen, die wij zwijgend vergoten. EMEIS mompelde verstaanbaar: ‘*wereldsmart*.’ - Het was de letterlijke overzetting van het Duitsche *Weltschmerz*.

Maar zulke oogenblikken van triomf waren zeldzaam voor PIET. Meestal werd hij niet begrepen. Men lachte om zijn poëzie; nu eens, omdat men haar voor krankzinnig hield; dan weer, omdat men haar voor ‘Hollandsch-blijgeestig’ versleet. Het eerste kon PAALTJENS beter verdragen dan het laatste.

Op den 9den October 1853 is PIET PAALTJENS uit Leiden verdwenen.

Gelijk ieder in den Studentenalmanak voor 1856, bladz. 240, lezen kan*, is hij, aan den avond van dien dag, circa halfzeven, door PLOOI, toenmaals knecht van de commissarissen der societeit MINERVA, het laatst gezien op de hoogte van het buffet. Toen hij tusschen de twee biljarten kwam, was hij meteen weg.

Wat dit geweest is, weet geen mensch.

Dat PIET PAALTJENS later is weergezien, heb ik reeds gezegd. Ook, dat hij nog altoos in leven is. Maar over zijn tegenwoordig verblijf laat ik mij niet uit.

Gelijk ik vroeger op verlangen van den droeven dichter een bloemlezing uit de verzen, die hij mij kort voor zijn verdwijnen ter hand stelde, in de Leidsche Studentenalmanakken voor 1856, 1857 en 1859 plaatste, zoo heb ik ook nu op zijn uitdrukkelijke begeerte deze uitgave van zijn academische poëzie bezorgd. Overeenkomstig zijn aanwijzing heb ik er het beste in opgenomen, wat door hem van 1850 tot 1853 gezongen werd.

Ik heb reden om te vermoeden, dat ik later door hem zal worden uit-

* Dr. VAN VLOTEN nam in zijn bovenaangehaald *Dicht en on dicht*, II, 608, over, wat ik in den Almanak over P.P. en zijn raadselachtig verdwijnen schreef.

genoodigd, om ook zijn gedichten, na 1853 vervaardigd, ter perse te zenden.

Uit oude betrekking getroost ik mij deze moeite gaarne. Maar ik wil toch wel weten, dat ik de verzen van PIET meer akelig vind dan mooi.

Ik vind er ook geen zedelijke strekking in.

Als *ik* aan het dichten ging, zou ik het anders doen.

Een paar opmerkingen ten slotte. - In *De Friesche poëet* treedt 'het weeuw-tje van Stavoren' als een welbekend persoon op. Toch zou het kunnen zijn, dat sommigen, die dit boekje in handen krijgen, nooit de legende hoorden van Oud-Stavoren 's ondergang. Om hunnentwil vinde de overlevering hier een plaats.

Toen de hanze-stad op het toppunt van bloei en weelde was en men in Friesland van hare burgers, met hun gouden 'stoepen', als van 'Stearums forwinde bern'[†] sprak, woonde daar een rijke weduwe, die een van haar schippers last gaf, haar de kostbaarste lading te halen, die er in de wereld te vinden was. Na eenigen tijd kwam de schipper terug met een lading van de beste Dantziger tarwe. De weduwe, die gehoopt had, geheel andere, schitterende waar thuis te zullen krijgen, was zoo verbitterd over deze teleurstelling, dat zij terstond beval, de lading, die aan bakboord was ingenomen, aan stuurboord in zee te werpen. Zij werd gehoorzaamd. Maar op de plaats, waar de misdaad gepleegd werd, rees een zandbank uit de golven en versperde de haven der stad, die nu voor altoos van scheepvaart en handel uitgesloten was. - Nog groeit op het Vrouwezand tarwe. - Maar de aren houden geen vrucht.

De romance, getiteld *Jan van Zutphen's afscheidsmaal*, heeft een bijzonder karakter. Onder middeleeuwsche vormen bewaart zij de herinnering aan een maaltijd, die door vele nog levenden werd bijgewoond. Helaas, niet allen, die er aan deelnamen, leven nog. Zij, ten wier gevalle aan het gedicht een plaats gegund werd in dit bundeltje, *zij* weten wel, wie er nu reeds gemist worden van hen, die eenmaal mede aanzaten 'in de opperzale.' En dat ook *hij*, met zijn 'edel mannenharte' nimmer terugkeert, daar treuren zij wel menigmaal over, en niet met - ingebeelde smart.

13 Augustus 1867

F.H.

* stoopen, drinkkannen.

† Stavorens 'verweende', verwaande, kinderen.

De bleeke jongeling

't Avondt. Aan den westertrans
 Zinkt, in goud gehuld en glans,
 Statig 't zonnlicht ter neer
 In den schoot van 't wieglend meer,
 Dat, als bloosde 't van verlangen,
 Om het in zijn bed te ontvangen,
 Inkarnaat voelt gloeien op zijn wangen.

't Avondt. Door het heidekruid
 Suist als aeoolsharpgeluid
 't Windeken en kust zoo zacht
 Al de bloempjes goedennacht.
 't Orglend lied der vooglenkelen
 Zwijgt in 't loover der abeelen,
 't Sjirpend krekeltjen in de struweelen.

't Avondt. Aan den zoom van 't meer
 Zit een bleeke jongling neer.
 't Donker oog, naar 't west gericht,
 Volgt het scheidend zonnlicht.
 Tranen aan dat oog ontleken,
 Die van grievend lijden spreken,
 Lijden, - dat een jonglingshart doet breken.

't Nacht. En lange reeds verdronk
 Ook de laatste zonnevonk.
 Duisternis als van het graf
 Daalde op meer en velden af.
 Slechts het suizen van de blaren
 Hoort men en 't geruisen der baren. -
 Immer blijft de jongling vóór zich staren.

't Morgent. En een maagdiijk blond
 Verft in 't oost den horizont.
 't Blond verzilvert. 't Zilver smelt
 Tot een goudzee. Trotsch ontsnelt
 't Vlammend zonvuur aan de kimmen.
 Damp en nevelen verglimmen
 Straks tot purper bij zijn opwaartsklimmen.

't Morgent. Aan den zoom van 't meer
Zit nog steeds de jongling neer,
't Bleek gelaat naar 't west gericht.
Maar zijn oog is blind voor 't licht,
Voor de bloemen, weer ontloken.
Opgehouden heeft te koken
's Jonglings bloed. - Zijn harte *was* gebroken.

Naar het Lithauwsch van JOH. PLUTZKOW 1851

Immortellen 1850-1852

I

De maan glijdt langs de ruiten
En blik mij vragend aan.
‘Wat moet dat, bleeke zanger, -
In uw ooghoek glinstert een traan?’

Zoo gij de maan niet zelf waart,
'k Zou zeggen: loop naar de maan. -
Wat mij het oog doet glinstren,
Dat gaat geen schepsel aan.

III

Waarom ik de loome nachten
Met wrange tranen bedauw? -
Ik weet niet, wat ik liever deed,
Dan dat ik het zeggen zou.

En wou ik het ook al zeggen,
Weet ik, of ik het wel kon?
Voor alles is een oorzaak, -
Maar hebben mijn tranen een bron?

IX

Op 't hoekje van de Hooigracht
En van den Nieuwen Rijn,
Daar zwoer hij, dat hij zijn leven lang
Mijn boezemvriend zou zijn.

En halverwegen tusschen
De Vink en de Haagsche Schouw,
Daar brak hij, zes weken later zoowat,
Den eed van vriendentrouw.

XVI

Zijn goudblonde lokken en knevel,
Zijn geestvolle neus en mond,
Zijn vergeetmij nietblik, zijn tenorstem
En zijn New-Foundlandsche hond,

Ik moet er gedurig aan denken;
Zelfs adem ik soms nog flauw
Den geur in van zijn sigaren.
Hij kocht ze gewoonlijk bij BLAAUW.

Ruik ik opnieuw die sigaren,
Dan word ik eensklaps zoo raar.
Is 't, omdat *hij* ze rookte,
Of was de tabak mij te zwaar?

XXV

Hoor ik op Sempre een waldhoorn,
Of ook wel een Turksche trom,
Dan moet ik zoo bitter weenen;
En - ik weet zelf niet waarom.

Vraagt een der werkende leden:
'Hoe kan een Turksche trom
Of een waldhoorn u zoo roeren?' -
Dan weet ik zelf niet waarom.

Is 't wijl in beetre dagen
Een vriend de Turksche trom
Niet onverdienstlijk bespeelde? -
Ach, ik weet zelf niet waarom.

XXXIII

Mijn hart was toegevroren,
Mijn tranen vloeiden niet meer.
Toen trof mij haar gloeiende blikstraal,
En de wateren ruischten weer.

O ware ik toch verdronken
In den bitterzilten vloed!
In liefdetranen, hoe brak ook,
Te smoren, is honingzoet.

XLIV

Wel menigmaal zei de melkboer
Des morgens tot haar meid:
'De stoep is weer nat.' Och, hij wist niet,
Dat er 's nachts op die stoep was geschreid.

Nu, dat hij en de meid het niet wisten,
Dat was minder; - maar dat *zij*
Er hoegenaamd niets van vermoedde,
Dat was wel hard voor mij.

LX

Toen KNAAP mij de laatste maal knipte,
Was hij aangedaan onder zijn werk.
‘Wat wordt u al grijs!’ sprak hij somber,
‘Ik vrees, u studeert te sterk.’

En JONGMANS, toen hij mij gistren
De maat voor een pantalon nam,
Keek van mijn magerheid zóó op,
Dat ik dacht, dat hem iets overkwam.

Vater MULLER ontzei me zijn tafel.
Ze verliep anders heelemaal.
Mijn holle kaak deed de lui denken,
Het eten was bij hem zoo schraal.

En mijn oppasser heeft zelfs den ploert al
Een goed woord voor een draagplaats verzocht,
Als soms mijnheers begraafnis
Te Leiden plaats hebben mocht.

Maar wie er ook zien en beweenen,
Dat ik zoo jong moet vergaan,
Niet hare grijsblauwe oogjes,
En die hebben 't mij juist gedaan.

LXXII

Wij zaten met ons vieren
In den tuin van de societeit.
‘Kijk, jongens!’ riep SAND, ‘wat passeert daar
Een eeuwige knappe meid.’

‘Ja,’ zei KAAI, ‘dat 's een pracht van een meisje!
Zoo zijn er geen twaalf in 't land!’
‘Ik hoor,’ zuchtte HAAS, ‘ze is in stilte
Geëngageerd met een luitenant.’

‘Wat mankeert je, PAAL?’ riep SAND weer,
‘Je wordt zoo bleek als de dood!
Neem wat dubbelgebeide!’ - ‘Neen, DUNDAS!’
Schreeuwde HAAS, ‘breng gauw een glas rood!’

Wel dronk ik, om HAAS te pleizieren,
Het rood uit, - ook smaakte 't wel goed, -
Maar op geen van mijn beide wangen
Herriep het den rozengloed.

Sinds ik weet, dat een luitnant in stilte
Mag bluffen op háár bezit,
Zien mijn vroeggeknakte wangen
Onherroepelijk marmewit.

LXXXIII

Hem, die mij grof beledigt,
Mij overlaadt met schand
En openlijk mij belastert,
Hem reik ik de broederhand.

Maar die mij voorkomend bejegt,
Die mij aan zich verplicht
En zich mijn vriend durft noemen,
Dien spuw ik in 't gezicht.

LXXXIV

O, spreek mij niet van liefde,
Van vriendschap en van trouw;
Die zijn al sinds lang overleden,
'k Ben lang er al van in den rouw.

Neen, spreek mij van 's menschen ellende,
Van al zijn kommer en nood,
En hoe hij zijn broeders leven
Verbittert, - dan lach ik mij dood!

XCVI

Als ik een bidder zie loopen.
Dan slaat mij 't hart zoo blij.
Dan denk ik, hoe hij ook weldra
Uit bidden zal gaan voor mij.

C

Zoals ik eenmaal beminde,
Zoo minde er op aarde nooit een.
Maar 'k vond, tot wien ik mij wendde,
Slechts harten van ijs en steen.

Toen stierf mijn geloof aan de vriendschap,
Mijn hoop en mijn liefde verdween.
En, zooals mijn hart toen haatte,
Zoo haatte er op aarde nooit een.

En sombere, bittere liedren
Zijn aan mijn lippen ontgleên.
Zoo somber en bitter als ik zong,
Zoo zong er op aarde nooit een.

Verveeld heeft mij eindelijk dat haten.
Dat eeuwig gezang en geweën.
Ik zweeg, en zooals ik nu zwijg,
Zoo zweeg er op aarde nooit een.

Tijgerlelies 1851-1853

Aan Betsy

Het heugt mij als de dag van gistren. Op het mos
 In hartverovrend achtelooze houding lag
 Uw rijzige figuur, wijl de anderen het bosch
 Langzaam doordwaalden. 't Was een vreeslijk heete dag.

Gij hielt mijn veldflesch aan uw rozenlipjes, droog
 Van 't lachen. Diep-gemoedlijk, als wen de avondklok
 Door 't dal luidt, klonk het in uw keel. En zacht bewoog
 Uw zoete strot zich op en neer bij elken slok.

Intusschen leunde ik schilderachtig op den tronk
 Eens duizendjaargen eiks en vroeg mij heimlijk, wat
 Voor smaak wel 't lot had, dat het aan een veldflesch schonk,
 Wat droomend slechts mijn dichtermond genoten had.

O, ware 't noodlot niet alleen behept met koud
 Verstand maar ook met warm gevoel, - uw poezle hand
 Had plots de flesch, zoodra ze leeg was, door het woud
 Gekeild, en op mijn lippen had uw mond gebrand.

Nu echter dronkt ge alleen de flesch leeg, onbewust,
 Dat de inhoud nog al koppig was, - 't was witte port, -
 En sloot uw loddrige oogjes dicht en slipt gerust. -
 Nooit heb ik zóóveel tranen op één dag gestort.

Aan Rika

Slechts éénmaal heb ik u gezien. Gij waart
Gezeten in een sneltrein, die den trein,
Waar ik mee reed, passeerde in volle vaart.
De kennismaking kon niet korter zijn.

En toch, zij duurde lang genoeg, om mij
Het eindloos levenspad met fletsen lach
Te doen vervolgen. Ach! geen enkel blij
Glimlachje liet ik meer, sinds ik u zag.

Waarom ook hebt gij van dat blonde haar,
Daar de engelen aan te kennen zijn? En dan,
Waarom blauwe oogen, wonderdiep en klaar?
Gij wist toch, dat ik daar niet tegen kan!

En waarom mij dan zoo voorbijgesneld,
En niet, als 't weerlicht, 't rijtuig opgerukt,
En om mijn hals uw armen vastgekneld,
En op mijn mond uw lippen vastgedrukt?

Gij vreesdet mogelijk voor een spoorwegramp?
Maar, RIKA, wat kon zaalger voor mij zijn,
Dan, onder helsch geratel en gestamp,
Met u verplet te worden door één trein?

Aan Jacoba

In uw groote bruine blikken
Schuilt een wondre toovermacht.
Nu eens troosten zij mij zacht;
Dan weer doen ze mij verschrikken.

Praat ik rustig met u over
Iets van algemeen gewicht,
Vriendlijk straalt dan uw gezicht,
Als de maan door lenteloover.

Maar nauw waag ik het, te kikken
Van mijn hard poëtenlot,
Of meedoogelooze spot
Vuurspuwt uit uw donkre blikken.

Is het dan zoo iets bespotlijks,
Steeds te plassen in een zee
Van het onverklaarbaarst wee?
Is dat niet iets gruwzaam-godlijks?

Hoe? Reeds fonklen weer uw blikken?
Engel, och, genade! Ik zweer:
'k Spreek nooit van mijn lijden weer!
Stom hoop ik mij dood te snikken.

Aan Hedwig

Wat nu een kerkhof in mij is, was, lang geleên,
 Een vroolijk marktplein, waar een dartle zwerm dooreen
 Krioelde van de dolste droomen, somtijds wel
 Wat al te dol, en toch vermaaklijk in hun spel.

Het was me een leventje daarbinnen! Zien verging
 Een mensch en hooren. Doch op eenmaal, daar verving
 Een aaklig steunen 't blij rumoer, en dan - een gil
 Als van een zinkende equipage. En toen was 't stil.

Ach, wat geen enkle van mijn droomen had verwacht:
 Een zoete vrouwenhand had ze allen omgebracht.
 Zoet, valsch, arm handje! 't Vonnis, dat u trof, was zwaar:
 Gij hebt u moeten geven aan een weduwnaar.

Gij glimlacht, HEDWIG, maar ik zeg u, glimlach niet!
 Nog strenger oordeel zie ik voor u dagen in 't verschiet.
 De hand, die eens mijn droomen worgde, was wel wreed,
 Maar wreeder was nog, wat uw dartle hand misdeed.

Op de piano dansend dorst uw hand begaan,
 Wat zelfs hyena's slechts tersluips bij nacht bestaan:
 Met onbarmhartig-smeltendteêr klaviergeluid
 Trok ze al mijn doode droomen weer hun graven uit.

Afschuwlijk! Wat reeds halfvergaan was in den schoot
 Van mijn gemoed, dat woelde uw wreevle hand weer bloot.
 Het is daarbinnen niet meer uit te houden! 'k Stik,
 Als ik maar even afdaal in mijn eigen ik!

En toch, met wellust zou 'k me domplen in mij zelf,
 Kon 'k u slechts met mij sleuren in dat grafgewelf.
 Als 'k u daar, HEDWIG, in de stikstof smoren zag,
 Hoe zou mijn ziel dan dreunen van mijn laatsten lach!

Romancen

Liefdewraak

‘Ha! weet ge 't niet, wat kanker woedt
 In 't lang miskende hart,
 Als liefde 't vuur der wraak ontsteekt,
 En misdaad groeit uit smart?’

Zoo zong weleer de droeve luit
 Van wijlen VAN DER VLIET.
 - Wie, die wat doet aan bellettrie,
 Kent zijn gedichten niet? -

En, o, zijn luit had wel gelijk,
 Er is geen twijfel aan:
 Als 's jonglings liefde wordt gehoond,
 Dan steekt zij 't wraakvuur aan.

Dan slijpt ze in 't nachtelijk uur den dolk
 En plompt hem in de borst
 Van die haar trapte in 't aangezicht
 En haar miskennen dorst.

Dan mengt zij heimlijk haar vergift
 En giet het in den strot
 Van die haar beê om wedermin
 Ontving met schimp en spot.

Dan laadt ze in 't eenzaam haar geweer
 En schiet het op háár af,
 Die voor haar hitte en voor haar vuur
 Slechts koelheid wedergaf.

Want 's jonglings hart is als van staal;
 Wel kan de hand der maagd
 Het buigen, maar die proeve zij
 Niet al te ver gewaagd.

Als zij lichtzinnig 't spel vervolgt,
 Vermetel d'uitslag tart,
 Dan springt het staal en graaft een wond
 In 't maagdelijke hart.

-

Een dikke sneeuwlaag dekt den grond;
 Een wolkenlaag 't azuur;
 't Vriest dertig graad; de wind blaast fel;
 't Is 's nachts om twalef uur.

Maar trots de koude en trots den nacht
 Staat op de Hoogewoerd
 Een jongling, vrij van oogopslag,
 Het hart door min beroerd.

Hij speelt op zijn gitaar en zingt,
 't Oog op een raam gericht,
 Met een vrij goeden bariton
 Een teeder minnedicht.

Hij zingt er eerst een in het Fransch,
 Genaamd: 'le troubadour,'
 In acht coupletten, en 't refrain
 Luidt telkens: 'Ah! l'amour!'

Vervolgens zingt hij een in 't Duitsch.
 Dat klinkt wel eens zoo schoon.
 't Zijn nu geen luchte trillers meer;
 't Is nu een sombre toon.

Hij zingt van *Thränen, Höllenschmerz,*
Van Sehnsucht, Grab en Tod,
 En weent zijn beide wangen nat
 En beî zijn oogen rood.

In 't Hollandsch zingt de jongling niet;
 Die taal is ongeschikt;
 Zij klinkt in de ooren van de min
 Zoo ruw en ongelikt.

Maar, of hij Fransche trillers sla,
Dan of hij weene en zucht'
In 't Duitsch, hij merkt aan liefjes raam
Geen licht op of gerucht.

En of hij voor den tienden keer
Zijn minnelied herhaal',
Hij krijgt voor al zijn schoon gezang
Geen teeken weer of taal.

Dat wekt in 't eind des jonglings toorn.
Zijn oogen schieten vuur;
En aan zijn mond ontstijgt de kreet:
'Ha! dat betaalt ge duur!'

En vol van wraak buigt hij zich neer,
Pakt fluks een sneeuwbal saâm
En werpt hem, paarsch van nijdigheid,
Bij 't liefje door het raam;

En keert met zijn gitaar in d'arm,
En neuriet droef het lied:
'Ha! weet ge 't niet, wat kanker woedt -'
Gemaakt door VAN DER VLIET.

1850

Des zangers min

De morgendamp hangt over 't veld,
 En kleurt den herfstdraad wit.
 Voor 't venster op de Hoogewoerd
 Een minnedichter zit.

Een dichter, die gewoon is, om,
 Na d'afloop van 't ontbijt,
 Een lied te tokkelen op de harp,
 Zijn liefje toegewijd.

Niet, dat hij echt een liefje heeft;
 Hij stelt het zich maar voor.
 Dat doen de minnedichters meer;
 Daar zijn ze dichters voor.

Ook nu weer is hij aan den gang;
 Ook nu weer zingt de snaar
 Zijns instruments een minnelied,
 Zoo zoet, zoo wonderbaar:

'Als ik u staar in 't blauwend oog,
 O MINA, MINA mijn!
 Dan krimpt mijn jong studentenhart
 Ineen van minnepijn!

En drinkt mijn oor uw zilvren stem,
 O MINA, MINA mijn!
 Dan zet zich dat studentenhart
 Uiteen van minnepijn!

En proeft mijn mond uw liefdekus,
 O MINA, MINA mijn!
 Dan berst datzelfde jonge hart
 Vaneen door minnepijn!'

Nauw sterft de laatste harptoon weg
Dier engelenmelodij,
Of raatlend rijdt de diligence
Naar Woerden 't huis voorbij.

De jongling werpt zijn dichtersblik
't Raam uit en 't rijtuig in,
En, hemel, hoe toevallig! - juist
In 't oog van een Friezin;

Van een der liefste meisjes uit
Die landstreek, 'in wier lijn'
Reeds STARTER heeft gezongen, dat
'De schoonste vrouwen zijn.'

't Oorijzer fonkelt bij het licht
Eens lucifers, dien vlak
Voor 's dichters huis een passagier,
Die rooken wou, ontstak.

Maar meer dan goud, meer dan 't juweel
Op 't blanke voorhoofd, gloeit
Haar oog, dat als met tooverkracht
Des zangers blikslag boeit,

Het hart hem zet in laaie vlam
En, met een rauw 'o jé!'
Met harp en al hem neersmijt op
Zijn dichterscanapé.

Want, ja! het is dát zielvol oog,
Dat in den laatsten tijd
Hem voor den geest stond, als hij zong
Na d'afloop van 't ontbijt.

't Is de verwezenlijking van
Het lieflijk droombeeld, dat
Zijn ziel zich had geschapen, die
Daar in dien wagen zat.

o Zoete smart! o smartlijk zoet!
 Zoo leeft dan, die hij mint!
 Maar wie staat borg, dat hij haar ooit
 Op aarde wedervindt?

Want, lacy, eer van d'ergsten schrik
 De jongling is hersteld,
 Is reeds de diligence met
 De schoone heengesneld.

Wat zal hij doen? Naar Woerden gaan?
 Desnoods nog verderop,
 Tot weer zijn oog haar oog ontmoet,
 Zijn hart haar harteklop?

En, moet het, dwars door sneeuw en ijs
 Naar Friesland's barren grond
 Haar volgen, tot zijn dichterswang
 Den kus voelt van haar mond?

Hij aarzelt, - neen, hij aarzelt niet, -
 Ten minste niet heel lang: -
 't Verloorne *zoeken* - dat 's geen werk
 Voor zonen van den zang!

Maar *treuren* om 't verlorene
 Met roerend-teer gekweel
 En hout- of tortelduifgekir,
 Dat is des zangers deel!

DE DAAD IS PROZA, MAAR DE KLACHT,
 DE TRAAAN IS POËZIJ.
 Zo vaar dan heen, o MINA mijn!
 En gij, mijn hart, breek vrij!

-

En als de morgenzon weer gloort,
 Zit hij aan 't vensterglas.
 En wacht de diligence en schreit
 Een brakken tranenplas.

En als de diligence passeert,
 Dan grijpt hij woest de snaar
 Der harp en heft een klaagzang aan,
 Zóó allerijslijkst naar,

Dat niet slechts menig passagier
 In droef gepeins verzinkt,
 Maar dat de conducteur zich zelfs
 Een traan uit de oogen pinkt.

‘Kent gij het land,’ zoo zingt hij, ‘waar
 De kleiaardappel groeit?
 Waar trouw aan vorst en mannenwoord
 En waar de veeteelt bloeit?’

Kent gij het land, waar MINA toeft?
 Kent gij het wel? Daarheen!
 Daarheen richtte ik zoo eeuwig graag,
 Geliefde, 't linkerbeen!

Kent gij het huisje?’ zingt hij weer,
 ‘Op palen rust zijn dak,
 En Friesche schoonen bieden u
 Een smakelijk gebak,

En zien u aan, en vragen u
 Een glaasje pons. Daarheen!
 Daarheen richtte ik zoo eeuwig graag,
 Geliefde, 't rechterbeen!’ enz.

1851

De zelfmoordenaar

In het diepst van het woud
 - 't Was al herfst en erg koud -
 Liep een heer in zijn eentje te dwalen.
 Och, zijn oog zag zoo dof!
 En zijn goed zat zoo slof!
 En hij tandknerste, als was hij aan 't malen.

'Ha!' dus riep hij verwoed,
 'k Heb een adder gebroed,
 Neen, erger, een draak aan mijn borst hier!'
 En hij sloeg op zijn jas,
 En hij trapte in een plas;
 't Spattend slik had zijn boordjes bemorst schier.

En meteen zocht zijn blik
 Naar een eiketak, dik
 Genoeg om zijn lichaam te torschen.
 Daarna haalde hij een strop
 Uit zijn zak, hing zich op,
 En toen kon hij zich niet meer bemorsen.

Het werd stil in het woud
 En wel tienmaal zoo koud,
 Want de wintertijd kwam. En intusschen
 Hing maar steeds aan zijn tak,
 Op zijn doode gemak,
 Die mijnheer, tot verbazing der musschen.

En de winter vlood heen,
 Want de lente verscheen,
 Om opnieuw voor den zomer te wijken.
 Toen dan zwierf - 't was erg warm -
 Er een paar arm in arm
 Door het woud. Maar wat stond dát te kijken!

Want, terwijl het, zoo zacht
 Koozend, voortliep en dacht:
 Hier onder deez' eik is 't goed vrijen,
 Kwam een laars van den man,
 Die daarboven hing, van
 Zijn reeds langverteerd linkerbeen glijen.

'Al mijn leven! van waar
 Komt die laars?' riep het paar,
 En werktuigelijk keek het naar boven.
 En daar zag het met schrik
 Dien mijnheer, eens zoo dik
 En nu tot een geraamte afgekloven.

Op zijn grijnzenden kop
 Stond zijn hoed nog rechtop,
 Maar de rand was er af. Al zijn linnen
 Was gerafeld en grauw.
 Door een gat in zijn mouw
 Blikten mieren en wurmen en spinnen.

Zijn horloge stond stil,
 En één glas van zijn bril
 Was kapot en het ander beslagen.
 Op den rand van een zak
 Van zijn vest zat een slak,
 Een erg slijmrige slak, stil te knagen.

In een wip was de lust
 Om te vrijen gebluscht
 Bij het paar. Zelfs geen woord dorst het spreken.
 't Zag van schrik zóó spierwit
 Als een laken, wen dit
 Reeds een dag op het gras ligt te bleeken.

1852

De Friesche poëet

I

De Harlinger stoomboot schommelt
 Over de Zuiderzee
 Van Stavoren naar Enkhuizen.
 Een dichter schommelt mee.

Kwijnend rust op de verschansing
 De zangrige elleboog.
 Glazig staart naar Friesland
 Het bleekblauw poëtenoog.

Soms ook is 't, of een klaaglied
 De schampere lippen ontstijgt.
 De hofmeester denkt, dat mijnheer dan
 Een aanval van zeeziekte krijgt.

Och, de hofmeester is niet onmogelijk
 Een mensch met een edel hart,
 Maar, al meent hij het goed, hij heeft geen
 Verstand van dichterssmart.

En ik denk, dat is maar goed ook;
 Want kende de man *die* pijn,
 Hoe zou hij nog voor de betrekking
 Van hofmeester bruikbaar zijn? -

‘Vaarwel!’ ruischt het van de verschansing
 Naar het langzaam wegblauwend strand,
 ‘Vaarwel! mijn diepverbasterd,
 En toch *mijn* vaderland!

Wat al waatren rolden grimmig
 Uw vernederde terpen voorbij,
 Sinds in eigen taal uw kindren
 Konden zeggen: “wij, Friezen, zijn vrij!”

Naar ploeg en koestal vluchtte
Uw taal, eenmaal Holland's schrik,
Om uw steden te zien verzinken
In allerlei vreemde kwik.

Uw adel ligt op sterven;
Dat prachtige, koppige ras,
Dat, om voor een koning te buigen,
Te stijf eens van knieën was.

En begraven zijn ze op een paar na
Uw dochters van edel bloed
Met het oorijzer om den schedel
En de schaatsen onder den voet.

Friesche jonkers solliciteeren
Om een postjen als ambtenaar
En nemen zich tot vrouwen
Friezinnen - met los haar!

Een ontzaglijk-hoonende tandknars
Bezegelt het slotaccoord,
En 'help!' gilt de man aan het stuurrad,
'Een passagier overboord!'

Te laat! De poëet is verdwenen
In de diepte van 't dansende meer.
Slechts zijn pet vindt men acht dagen later
Op de kust van Wieringen weer.

II

In overoude tijden,
Toen men nog geen stoombooten had,
Lag er halfweg tusschen Enkhuizen
En Staavren een bloeiende stad.

Haar koene schippers brachten
Haar schatten van heinde en veer,
En onder haar kooplui telde
Zij meer dan één millionair.

Maar - wat men meer ziet gebeuren -
't Geld maakte haar kooplieden grootsch.
Toen streken de elementen
Over haar het vonnis des doods.

Op zeeuren morgen kon men
In de Leeuwarder krant zien staan,
Hoe het trotsche Oud-Staavren eensklaps
In de Zuiderzee was vergaan.

Sinds verliepen er honderden jaren;
En men hield het er algemeen voor,
De bodem der zee droeg langer
Van Oud-Staavren geen enkel spoor.

Slechts vond men er nog op Schokland,
Die zwoeren bij kris en bij kras,
Dat er onder in de diepte
Nog heel wat van over was.

Een oude visscher beweerde:
Hij was dikwijls door klokgelui,
Dat uit de zee opkwam, gewaarschuwd
Voor een naderende onweersbui.

De torenklok van Oud-Staavren,
Die moest dat hebben gedaan.
Had zijn vader niet eens het uurwerk
In dien toren halfacht hooren slaan?

III

De dichter is verdwenen
 In de diepte van 't dansende meer.
 Hij zinkt als een steen. En eindelijk
 Komt hij in Oud-Stavoren neer.

Want, ja, wat die goede Schokkers
 In hun eenvoud steeds hebben beweerd,
 Dat is waar: de verdronken koopstad
 Bestaat nog ongedeerd.

Haar muren zijn nog stevig;
 Haar torens zijn nog hoog;
 Slechts is er alles druipnat,
 Wat er eenmaal als kurk was zoo droog.

En op haar pleinen en straten,
 Van menschengedruis eens vol,
 Daar zwemmen nu stilzwijgend
 Tarbot en schelvisch en schol.

In haar achterbuurten leeft het
 Van krab en slak en garnaal,
 En kabeljauw vult met bruinvisch
 Op het raadhuis de groote zaal. -

Tot allerlei bochten zich wringend
 En van benauwdheid loodblauw,
 Zinkt de dichter-drenkling neder
 Op de stoep van een deftig gebouw.

Stuiptrekkend beweegt hij den klopper.
 O wonder! de poortdeur wijkt,
 En de zanger drijft den gang in.
 Maar hij is daar niet, of hij bezwijkt.

IV

Hoelang de gezonken poëet wel
 Bewustloos gelegen heeft,
 Dat zou ik niet kunnen zeggen.
 Genoeg, - de man herleeft.

Hij heft de gevoelvolle blikken,
 Maar twijfelt schier aan hun trouw;
 Vlak toch tegenover zich ziet hij
 Een wonderschoone vrouw.

Haar gitzwarte lokken golven
 Langs een voorhoofd van elpenbeen
 Over leliewitte schouders
 En een sneeuwblanken boezem heen.

Haar wenkbrauwen buigen zich prachtig
 Boven oogen van lazuur,
 Beschaduwd door zware wimpers
 En tintlend van prettig vuur.

Een neusje, VENUS waardig,
 Scheidt haar wangen, wier zachte gloed
 De rozen beschaamt, maar voor 't blosje
 Van haar lipjes nog tanen moet.

Ivoren tandjes glinstren,
 Zoo vaak haar mondje lacht;
 En de mollige kin bergt een kuiltje,
 Dat stil naar een kusje smacht.

V

De dichter begrijpt er niets van;
 Maar eindelijk waagt hij het toch
 De vreemde schoone te vragen:
 ‘Waar ben ik?’ en ‘leef ik nog?’

En als kristal klinkt haar antwoord:
 ‘Mijn lieve landgenoot,
 Gij zit hier in Oud-Staavren,
 En ge zijt volstrekt niet dood.

Gelukkig voor u bewoon ik
 Hier een waterdicht lokaal,
 Waar ik versche lucht kan krijgen
 Door een onderzeesch kanaal.

Nog even bijtijds ontdekte ik,
 Hoe gij sparteldet op de stoep...
 Doch al praatjes genoeg! Gij hebt honger,
 Eet dus eerst eens dit bordje soep.

Dat zal u goeddoen, mijn jongen!
 Ik zelf heb ze klaargemaakt.
 En drink er dit glas Pommies bij;
 Die weet ik dat lekker smaakt.

Ga u daarna eens goed verdrogen,
 En - kom dan in mijn arm;
 Dan, voor den drommel, kus ik
 U nog eens ouderwets warm!’

VI

‘Vergeef mij,’ huivert de dichter,
 ‘t Is onbescheiden misschien,
 Maar mag ik ook vragen, wat dame
 Ik de eer heb vóór mij te zien?’ -

En de schoone glimlacht: ‘Wel zeker!
 - Maar eet ondertusschen voort, -
 Ik ben dat weeuwtje van Staavren,
 Daar ge mooglijk wel van hebt gehoord;

Die een lading Dantziger tarwe
 Aan stuurboord in zee werpen liet...
 Maar, man, waar wordt ge zoo bleek van?
 Dat hindert u, hoop ik, toch niet?’ -

‘Dat geval met die Dantziger tarwe,
 Mevrouw, is te lang geleên,
 Om mij *nu* nog te kunnen hindren,
 Al was het dan ook - gemeen.

Maar wat mij van lust om te eten
 En om u te kussen berooft.
 Is, dat gij, geboren Friezinne,
 Geen oorijzer draagt om uw hoofd.

Maar wat mij zóó vreeslijk ergert,
 Dat de wang er mij van verbleekt
 Is, dat ook het weeuwtje van Staavren
 Gebroken-Hollandsch spreekt.

Verbasterd is mijn Friesland
 Tot op den bodem der zee.
 Ik heb genoeg van het leven.
 Drink zelf uw flesch Pommies.’

Zoo galmt de rampzalige dichter
 En vliegt de voordeur uit.
 Nog een korte strijd, - en de haaien
 Verdeelen hun zangrigen buit.

1852

Jan van Zutphen's afscheidsmaal 1257

I

Droef neuriënd kust daarbuiten
 De nachtwind de torentinnen.
 Maar hoog boven den zang van den nachtwind
 Stijgt het feestgezag daarbinnen.

Daarbinnen geeft JAN VAN ZUTPHEN
 Voor de allerleste male
 Zijn wakkeren vrienden ten afscheid
 Festijn in de opperzale.

Want, als het weer daagt in 't oosten,
 Tijgt ZUTPHEN'S dapper heere
 Met het roode kruis op den schouder
 Naar het land van Overmeere.

En als het weer purpert in 't westen,
 Dan dragen hem reeds de golven
 Naar 't verre land, waar al menig
 Zich een heldengraf heeft gedolven.

Maar hem jaagt niet als zoo menig
 Onleschbre gouddorst henen
 Tot den kamp in de lommer der palmen
 Met de woeste Saracenen.

De noodkreet der vele broedren,
 Die daarginds in ketenen zuchten,
 Die gespt hem het zwaard aan de heupe
 En drijft hem naar zuiderluchten.

Want onder zijn maliejak klopt hem
 Een edel mannenharte,
 Dat, staal voor eigen lijden,
 Krimpt van weedom bij anderer smarte.

Doch nu dwaalt zijn oog zoo somber
Langs den feestdisch in de opperzale,
Waar hij aanzit met zijn vrienden,
Nog ééns, voor de leste male.

Daar rusten zijn blauwe blikken
Op tal van baroenen en knapen,
Die, al keert hij van 't Oosten eens weder,
Dan toch lang in den grafkelder slapen.

Daar tellen zijn blondruige lippen
Zoovele hem dierbare namen,
Die uit Holland en 't Sticht en uit Friesland
Op zijn huis ten afscheidsmaal kwamen.

Aan zijn rechte rolt de lach van
JACOBUS VAN MEERENBERGEN,
Die zoete lach, die zelfs nonnekens
Tot wereldsche grapkens kon tergen.

Hij lacht met JANUS VAN STEENBEEK
Om *den zwarten slotvoogd van Bommel*,
Die den rug van het slapend COCQJEN
VAN GORCUM gebruikt als trommel.

Aan 's gastheers slinke zetelt
Zijn trouwe leidsman en rader,
De *astroloog*, in het veld hem ten broeder,
In het stil klozet hem ten *vader*.

Verderop zit KAREL DE KAPER
En drinkt minne met PETER DEN LANGEN.
Daartusschen zingt *de eedle van Mackum*
Zijn Friesche tafelzangen.

Op hem volgen JAN VAN DEN BOSSCHE,
Fel op kloosters en papen gebeten,
En DORUS DE MOOIE, druk bezig
Om pauwebraadsel te eten.

Ook ZUTPHEN'S *grijze lijfarts*,
 Met zijn *broeder*, en blonde JANJE
 VAN DE ROTTE laven de kelen
 Aan de druiven van 't lauwe Spanje.

Aan het eind van den disch doet ELIGIUS,
 Dat sieraad der clerezije
 Van 't Oversticht, zich te goede
 Aan de tintlende malvezije.

En nog menig andere degen
 Zit aan in de opperzale,
 Nu JAN VAN ZUTPHEN festijn geeft
 Voor de allerleste male.

II

Doch ziet, daar buigt MELCHIOR, de page,
 Zich over ZUTPHEN'S zetel,
 Ietwat vrees in de donkerbruine oogjes,
 Zoo schelmsch anders en vermetel.

‘Daar buiten aan de slotpoort,’
 Zoo lispt hij zijn heer in de ooren,
 ‘Daar staat weer de doode minstreel,
 En hij eischt, dat gij hem zult hooren.

De minstreel, die, vier jaar geleden,
 Zoo spoorloos van 't huis is verdwenen,
 En sinds nog driemaal in 't nachtuur
 Aan den torenwacht is verschenen.’

‘Hij kome, de doode minstreel!’
 Roept ZUTPHEN, van wijn bevangen,
 ‘Hij kome en zing mij ter eere
 Zijn helsche minnezangen!’

De *astroloog* fronst zoo ernstig de wenkbrauw:
 ‘Heer JAN, wil u dan toch bezinnen!
 Met minstreels, als zij eens dood zijn,
 Daar is niet mee te beginnen.’

‘En zingt mij de boef ook lijden,
 En krast mij de dief ook sterven,
 Ik wil, dat hij zinge! Geen liedjes
 Zullen JAN VAN ZUTPHEN verderven!’

Het kersrood van MELCHIOR'S wangen
 Wordt witter dan pasgebleekt linnen,
 En knieknikkend spoedt hij zich henen
 En laat den doode binnen.

Zóó rilt op den adem van 't koeltje
 Het donkere beukengebladert,
 Als de knapen en baanrotsen rillen,
 Nu het lijk van den minstreel nadert.

Zóó klappen de castagnetten
 Van Biscaje's zwartoogige schoonen,
 Als de tanden der ridders, bij 't zien van
 Des minstreels marmeren koonen.

Maar nooit nog ook, sinds voor het eerst hier
 Ellendigen tranen schreiden,
 Lag in één oog zóó'n afgrond
 Van onpeilbaar zielelijden.

Maar nooit nog ook, sinds de wanhoop
 Voor het eerst hier een hart vervulde,
 Zag men zóó'n grimlach, als die zich
 Om de lippen des minstreels krulde.

Van grafbloemen is de kranse,
 Die zich wingert door zijn haren.
 Van doodkistenhout is de harpe, -
 Doch geen menschenoog ziet er de snaren.

Slechts geestenblik merkt er de snaren,
Waaruit zijn doode vingren
Een woestschoonen stroom van accoorden
Den ridders in de ooren slingren.

En grijpen die lijkoude vingren
Die grafdampaâmende snaren,
Dan golven de boezems der knapen
Als door stormwind gebeukte baren.

Dan rommelen de ingewanden
Van al die ontembre baronnen,
Als wen de wind uit de verte
Ons toewaait den zang van kanonnen.

Nu ratelt de harp als de donder,
Dan suist ze als de kus van een engel;
Nu ploft zij als een lawine,
Dan klokluidt ze als kuddengebengel.

Wee! Daar opent de minstreel zijn lippen;
Daar... Het sieraad der clerezije,
ELIGIUS, schiet plots onder tafel. -
Dat komt van de malvezije!

Drie studentjes

*Daar waren eens zeven kikkertjes
Al in een groene sloot,
Toen kwam er een boer op klompen aan -
En die trapte ze allemaal dood.*

Daar waren eens drie studentjes,
Drie vrienden in lust en in nood;
Ze sprongen zoo moedig de wereld in,
En de wereld - trapte ze dood.

Lief meiske met blonde lokken,
Met een kolk van gevoel in den blik,
Ai gun, dat ik van hun bitter lot
Aan uw voetjes een liedeken snik!

Een liedeken, dat, is uw boezem
Alleen in *kleur* van albast,
Zijn glooiing met bangzoete dauwdroppeltjes
Van medelijden beplast.

Hun jonge harten klopten
Voor wat goed is en welluidt zoo fier;
Voor waarheid en wijn, voor vrouwen,
Voor vrijheid en Beiersch bier.

Hun ijzeren vuisten beukten
Zoo graag op een schurkenkop;
Hun lippen vingen zoo gretig
Een maagdelijk kusjen op.

Donderend dreunden hun stemmen
Den kruipenden huichlaar in 't oor;
Leeuwerikzoet stegen ze opwaarts
In 't jubelend vriendenkoor.

Blij was hun lach, ferm hun handdruk,
 Breed hun borst en hun oogopslag kloek;
 Rood hun wang, zout hun scherts, krul hun haren,
 Geniaal en talentvol hun vloek.

Idealen, sigaren, beurs, tafel,
 Ze hadden alles gemeen.
 Hun geloof en hun twijfel, hun liefde
 En hun haat en hun kelder was één.

Alle morgens van tienen tot elven
 Hengstten ze samen vol vlijt,
 En van elven tot vieren bezochten
 Ze eendrachtig de societeit.

Of ze dronken, op STEGERHOEK'S kleppers,
 Met de vier van VAN HEES of met ZUUR,
 Op schaatsen of wandlend, de melk in
 Uit de borsten der vrije natuur.

Maar meer dan die melkspijs woog hun
 't Vaste brood der wetenschap zelf,
 En daarom hengstten ze eerst vlijtig
 Alle morgens van tien tot elf.

Ja, nauw was nog de verdooving
 Van het bierrijk diner voor een sterk
 Kop koffie, etc. bezweken,
 Of zij togen weer samen aan 't werk;

En blaârdten in boeken en blokten
 En pompten, en dronken thee,
 - Of, als het te warm was, Rijnwijn,
 En, was het te koud, punch-brûlé. -

Eerst om tien uur beloonde wat 'stokouds
 En geurigs' van WEYDUNG hun vlijt.
 En van elven tot vieren bezochten
 Ze eendrachtig de societeit.

Daar spraken ze dan zoo diepzinnig
 Over Hegelsche filosofie,
 En dronken drieëenig uit één flesch,
 En elk van de drie dronk voor drie.

En al hun zoete geheimen,
 Al de smart, die hun boezem omsloot,
 Al hun feilen, hun deugden, hun beden,
 Die legden ze elkander dan bloot.

Één fluisterde dan zoo teeder
 Van een schoon, blauwoogig kind,
 Dat hij eens op een zomerconcert zag
 En sedert had bemind.

Nooit, zei hij, daalde de zonne
 Zóó blozend van wellust in zee,
 Als toen hij voor 't eerst háár zag kijken
 Naar de goudvischjes van COUVÉE.

Nooit speelde 't korps van DUNKLER
 ‘Das Bild der Rose’ zóó zoet,
 Als toen zijn blik den blikslag
 Dier bleeke roos had ontmoet.

Daar lag in dien blik iets kwijnends,
 Iets smachtends naar hij wist niet wát;
 Iets, dat, dacht hem, ook in 't klagend
 Gefluit van den nachtegaal zat.

En hooger gloeiden zijn wangen,
 Als hij sprak van dat klagend gefluit,
 En sneller dronk dan het drietal
 Ontroerd de glazen uit.

Één dacht dan aan 't naderend scheiden,
 En 't was, of ze trilden van pijn,
 Maar ook, en hun oog blonk weer zalig,
 Hoe het weldra *reunie* zou zijn!

Hoe dan nog eens zooals vroeger
 Door de straten der Sleutelstad
 Hun leeuwerikstem zou weergalmen
 Van het godlijk *Iō vivat!*

En noemde zijn lip dien feestpsalm,
 Dan grepen zij eerbiedvol 't glas
 En orgelden driestemmig 't heilig
Nostrorum sanitas.

Één sprak dan zoo dof en zoo hoonend
 Van het lijden dezer eeuw.
 De gansche wereldhistorie,
 Zei hij, was hem één schreeuw,

Één rauwe schreeuw om wrake
 Over hen, wier vuig belang
 Het menschdom vertrapt en verknoeid had,
 Al zestig jaarhonderden lang!

Maar de dag des gericht's was niet ver meer!
 Reeds kleurde 't morgenrood
 De toppen der bergen en spelde
 Den nacht der leugen den dood!

Reeds hoorde hij 't lied van de valbijl,
 Die den kop der dwingelandij
 Van haar rotten romp zou scheiden:
 'De verjongde volkren zijn vrij!'

En dan schoten er bliksemstralen
 Uit zijn zielvol donker oog,
 En dan hief hij de twee voorste vingers
 Van zijn rechterhand statig omhoog,

En dan zwoer hij zoo vreeselijk ernstig,
 Dat ook zijn zwaard in de eerste rij
 Op het slagveld des geestes zou kampen
 Tegen domheid en tirannij.

Dan zwoeren ook de andren, en riepen
 Om PLOOI, en alle drie
 Bezegelden zij hun gelofte
 Met een glas of vier Oeil de perdrix.

Ja, het waren drie brave studentjes!
 Drie vrienden in lust en in nood!
 Blij sprongen ze in de armen der wereld,
 En de wereld - kneep ze dood.

Blondlokkige JOHANNA!
 Ai gun, dat uw droeve bard,
 Vóór hij verder zijn liedeken afsnikt,
 Eerst eens uitschreie tegen uw hart.

Want breken wil hem het zijne,
 Als hij denkt, hoe oneindig veel groots
 De klauw der wereld reeds smakte
 In den killen afgrond des doods.

Nam ze ook niet zijn dichterdroomen
 Wreeddaardig bij een been
 En sloeg hun de hersens te pletter
 Tegen den werkelijkheidssteen?

Zijn gezang, dat de objectiveering
 Van de idee der wereldsmart was,
 Zette zij 't niet met de verzen
 Van - U in ééne klas?

JOHANNA! blondlokkig meisken!
 Ai, gun uw miskenden PIET,
 Dat hij eerst eens uw boezemglooiing
 Met een tranenmeer overgiet!

En nu, aanhoor, hoe treurig
 De geschiedenis endt van de drie,
 Die zoo'n *duren* eed eens zwoeren,
 Een eed bij de Oeil de perdrix.

Één voer er naar 't land der vampyrs
En der kruipende slangen af;
Hij kampte er trouw voor de waarheid,
En vond er jong een graf.

Want wel was zijn vuist van ijzer
En goed voor een schurkenkop,
Maar tegen slangen en vampyrs -
Daar kon hij niet tegen op.

Één bleef er, waar 't oog op geen vampyrs,
De voet op geen slangen stoot;
Hij bestreed er vooroordeel en domheid,
En vond er een langzamen dood.

Want, al beet hem geen giftige slange,
Al zoog geen vampyr zijn bloed,
Daar waren padden en wespen -
En die deden hem ook al geen goed.

Maar het akeligst lot trof den jongste,
De zwakste ziel van de drie,
Die eenmaal dien duren eed zwoeren,
Dien eed bij dien Oeil de perdrix.

Ze hebben den armen strijder
Zóólang gerold en gesold,
Tot al, wat er frisch was en edel
In zijn vrije borst, is gestold.

Tot hij eindelijk, het worstelen moede,
Zich de handen knevelen liet
En om den lieven vrede
De zaak der vrijheid verried.

Ik geloof, hij kreeg een betrekking,
En ook een echtgenoot;
Zij blonk wel niet uit door schoonheid,
Maar haar inkomen, zei men, was groot.

Ook kocht hij een stel witte dassen,
En de wereld riep er van,
Hoe hij zich van een zondaar bekeerd had
Tot een braaf en fatsoenlijk man.

Toch scheen het, of hij den vrede
Niet bij zijn bekeering hervond,
Want - nimmer speelde de glimlach
Van vroeger weer langs zijn mond.

Slechts als hij een ouden makker
Op het slagveld verbloeden zag,
Dan weerlichtte er plots om zijn lippen
Een vreemde, geheimvolle lach;

Een lach, nog oneindig veel fletser
Dan die lijkengrimlach, dien JAN
VAN BEERS eens den mond zag plooiën
Van zeker ziekelijk jongman;

Een lach, die getuigde van lijden,
Zóó gruwzaam, zóó peilloos diep,
Dat die hem loeg mocht bidden,
Dat ook hij den heldendood sliep,

Den schoonen dood der vrienden,
Met wie hij de Sleutelstad
Eens zo leeuwerikblij deed daavren
Van 't heilig *Iō vivat!*

1853